

A termelési érték emelésének egyes kérdései

BENEDEK ATTILA
OEF főosztályvezető

Népgazdaságunk fejlesztésének és az életszínvonal emelésének feltétele a termelés növelése, a munkatermelékenység emelése és az önköltség csökkentése népgazdaságunk valamennyi ágában. Az erdőgazdaságban a termelés növelésének jelenleg határt szab erdőállományunk és annak állapota. Éppen ezért szükséges, hogy megvizsgáljuk az azonos mennyiségű és minőségű alapanyagból magasabb értékű termék előállításának lehetőségét. A magasabb értékű terméknek azonos alapanyagból és azonos költséggel való előállítása növeli a termelékenységet és csökkenti az önköltséget. Ezért a magasabb érték előállítását meg kell vizsgálnunk és az erdészeti minden területén meg kell valósítanunk. A magasabb értékű termékek előállítása lehetőségének igen széles köre van az erdészeti területén is. Így azokat három részre taglalva tárgyalom.

Vizsgálódásomban a jelenleg érvényben lévő belföldi árrendszer helyett általában a világpiacon lévő faanyag árakat fogadom el, elsősorban azért, mert faanyagból köztudomásúlag import állam vagyunk és nem közömbös számunkra, hogy a belföldön kitermelhető faállományokból milyen világpiaci áru faválasztékot állítunk elő és faanyagimportunkat egyes választékokból milyen áron szerezzük be. Figyelembe vettem továbbá azt is, hogy egyes import faválasztékok beszerzését a világpiaci árakon túl milyen szállítási költségek terhelik.

Az erdőgazdaság területén a magasabb értékű termékek előállításának egyik alapvető lehetősége az iparifaanyag kihazatalának növelése. Ebben a tekintetben alapvető fontosságú, hogy a favágatás megtervezésekor a lehetséges iparifa választékok reálisan feszített mértékben legyenek megtervezve. Különösen nagy jelentőségű a kemény lombos fafajokból az iparifa kihuzatal emelése, nem utolsósorban az iparifa termelés szempontjából eléggé elhanyagolt cser-tölgyes kitermelésekből. Különösen a hasított sörsörcsnga termelésével tudunk az eddigi bányadeszka-rönk értéknél lényegesen magasabb termelési értéket elérni. Az erdőgazdasági és fűrészipari termékek közül (lemezipart bele nem véve) a *donga* az a választék, melynek legmagasabb a gömb-fa köbméterre vonatkoztatott világpiaci ára.

Az erdőgazdaságok iparifa anyag termelésén belül igen jelentős kérdés az évek óta állandóan túlteljesített bányadeszkarönk termelésének kérdése. Úgy tűnik fel, mintha egyes erdőgazdaságok, mikor a tervükben előírt fűrészrönk és talpfarönk mennyiséget elérték, minden vastagabb méretű iparifa felfutást, tekintet nélkül annak minőségére, bányadeszkarönkké dolgoztatnak fel, s ebben a minőségben szállítják le. Az is előfordult, hogy a bükk fűrészrönkre előírt szállítási határidőn túl a tervenfelüli bükkgömbfát egyes erdőgazdaságok bányadeszkarönk címen szállították le. A fűrészüzemek természetesen ez ellen nem léptek fel, hiszen ez náluk anyagkihuzatali mutatójuk megjavítását redményezte. Az iparifa többlet kihuzatalt, ami legtöbbször becslési lazaságból adódik, alaposan vizsgáltassuk és mindig arra alkalmas választékká hoztoltassuk fel és szállíttassuk le.

Igen jelentős a *bányafa termelés fokozása*. Jelentős import megtakarítást érhetünk el, főleg devizális szállítási költségekben, ha nagyobb mértékben tudjuk bányáinkat ellátni hazai lombos bányafával. Nagy jelentősége van a többlet bányafa termelésének nemcsak a népgazdaság egésze

szempontjából történt magasabb érték előállítására miatt, hanem azért is, mert a bányászathoz az ellátás mennyiségi felemelésével csökken a fajlagos fafelhasználás. Így népgazdasági szempontból az önköltség közvetlenül is csökken.

Általában magasabb értéktermelési lehetőségeket rejt magában a hosztolás megfelelő szakemberre való bízása és gondos ellenőrzése. A hosztoló munkájával szabja meg, hogy a kitermelendő faállományoktól milyen érték-kategóriákba kerül feldolgozásra a faanyag. Nem szabad eltérni, hogy egyetlen vágásban is, egyetlen köbméter ledöntött faanyag a hosztoló előzetes felülvizsgálása és hosztolási utasítása nélkül kerüljön feldarabolásra. Ahol a hosztolók rendszeresen dolgoznak, lényegesen magasabb, jobb minőségű iparifa kihozatalt értünk el, pedig itt is sok kívánni valót hagy maga után hosztolóink felkészültsége és munkája. A fűrészüzemek a szakszerűen hosztolt fűrészrönknél kevesebb költséggel, magasabb értékű választékot tudnak előállítani. A szakszerű hosztolás tehát a termelési érték emelkedését az erdőgazdaságokban és a fűrésziparban is lehetővé teszi.

Nagy jelentőségű, hogy az 1955—56-os vágástervezéssel kapcsolatban az OEF figyelmet fordít a helyes választék-tervezésre, hogy a favágási tervekben és a későbbi tervezés munkájában már eleve minden lehetőséget figyelembe vesz, s így reális ipari faválasztékot tervezzenek meg erdőgazdaságaink. Eleve meg kell akadályozni, hogy a laza favágás-tervezés a későbbiek során az üzemi részlettervet olyannak tüntesse fel, mintha az üzemi részletterv a mennyiségileg lerögzített faválaszték tervével gátolná a magasabb érték termelését.

Ha erdőgazdaságaink jól készített vágástervek alapján, gondos hosztolással végzik fakitermelési munkájukat, minden lehetőség megvan arra, hogy ugyanabból a faállományból lényegesen magasabb termelési értéket érjünk el. A termelési érték, illetve az árbevétel alapja az elszállításra került faanyag mennyiségi és minőségi adatait tartalmazó értékesítési konzignáció. Igen gyakori eset, hogy közbenső rakodóinkon és elsősorban feladóállomásokon a vevő kifogásolásának elkerülése érdekében oly biztonsággal minősítenek, hogy abból jelentős árbevételi kiesés származik, még a jelenleg érvényben lévő és a minőségeket kellőképpen nem értékelő árrendszer alkalmazása mellett is. A rakodókezelők minősítési munkája, de a rakodók rendjének és a rakodás technológiájának biztosítása is megköveteli, hogy nagyobb forgalmú, értékesebb anyagokat továbbító rakodóink munkáját megfelelő szakmai képességű erdész irányítsa, akinek nem okoz problémát a tömellőli választékolás és minősítés után meghibásodott faválaszték megfelelő kijavítása, átdolgozása, vagy átminősítése. Erdőgazdaságaink a magasabb értékű választékok megtervezésével, kitermelésével és elszállításával nagy mértékben fokozni tudnák bevételeiket és nagy lépést tennének meg a veszteség nélküli erdőgazdálkodás útján.

A fűrész- és lemezipar legértékesebb terméke a lemez. Ezért a magasabb termelési érték elérésének egyik alapvető kérdése a fűrész- és lemeziparban az adott anyaghelyzeten kívül a lemezipar termelési tervének felemelése, a fűrészipar termelési tervének csökkentése.

Ez természetesen szükségessé teszi, hogy a lemezgyártásra szóbajöhető gömbfaanyagokat kizárólag a lemezgyárak részére szállítsuk le és a lemezgyárak melletti fűrészüzemeket és egyéb melléküzemeket ellássuk mindazokkal a gépekkel és berendezésekkel, amelyekkel a szabványoszerű lemez fel nem dolgozható gömbfaanyagokat értékes lemezárúvá vagy fű-

részárúvá dolgozhatjuk fel (pl. gőzölt bükkfűrészáru, fűzött hordó és dobozgyártás).

Jelentősen emelhetjük a termelési értéket a *színfurnér* termelés olyan anyagokból való felfuttatásával, amelyekből az utóbbi évek során nem termeltünk színfurnért. Ilyenek: szilgyökér, kőrísgyökér stb. Mivel a színfurnéi mennyiségét annak felülete és nem köbtartalma szabja meg, nagy jelentősége van a jelenlegi átlagos 0,7 mm-es vastagságról az importból ismert 0,4 mm vastagságra való áttérésnek. Az áttérés jelentős importot szüntetne meg, ugyanakkor szükségessé teszi új furnérhasító gépek beszerzését. Amint az erdőgazdaságban, úgy a faiparban is igen elhanyagolt a hossztolás, vagyis a keretfűrészből kikerült anyagok választékát meghatározó tevékenység egy-két fűrészüzemben található csak meg. A manipuláns (vorreizer) működésének hiánya odavezet, hogy elsőosztályú pallóanyagokból sem fűrészelik le az üzemek azokat a hibás részeket, amelyek miatt az áru csak másod-, sőt harmadosztályú minőségben adható át. Nem volna szabad keretfűrészben átengedett anyagot a „vorreizer“ berajzolása nélkül tovább feldolgozni és a körfűrész és a szalagfűrész munkások belátására bízni az egyes palló- vagy deszkadarabok manipulálását. Nem véletlen, hogy „vorreizer“ rendszeresen csak Barcson és a Nyugatmagyarországi Fűrészben működik és éppen ez a két vállalatunk érte el kimagaslóan a legjobb gazdasági eredményeket a legjobb áruminőség mellett.

Nagy termelési érték emelést érhetünk el a faiparban az eddig igen elhanyagolt és komoly veszteségeket okozó csergömbfa feldolgozás során. A negyedéveken, sőt éveken keresztül elfekvő csergömbfa anyagok, mégha azt az üzem elsőosztályú gömbfaként is vette át, már legfeljebb csak bányaszéldeszka, vagy koporsódeszka termelésre használható fel. Az idejében való feldolgozás során cserből szinte korlátlan mértékben termelhetünk sörösdongát. Hordóimportunk megszüntetése lehetséges olyan gömbfából, amelynek értékét mind az erdőgazdaságban, mind a faiparban túlzottan lebecsülik. A cser sörösdonga népgazdasági értékére jellemző, hogy 1 köbméter donga világpiaci értéke = 2,8 köbméter tölgyfűrészáru értékével.

Nagy jelentőségű a *bányadeszkarönkök* feldolgozásánál annak mérlegelése, hogy a bányadeszkarönknek minősített gömbfa vajon csak bányaszéldeszka minőségű áru előállítására, vagy értékeesebb egyéb fűrészáru (deszka, palló, donga, fríz, bútorléc) készítésére alkalmas-e. Számokban a mérlegelés jelentősége: 1 köbméter lombosfűrészáru világpiaci értéke = 2,0 köbméter, fenyőfűrészáru értéke = 5,0 köbméter fenyő bányaszéldeszka értéke. Szükségszerűen meg kell valósítanunk, hogy bányaszéldeszkarönk készletünkben maximális mértékben termeljünk értékeesebb fűrészáru választékokat.

A gömbfaanyagok kihozatali százalékanak reális emelése még olyan terület a faiparban, amely további termelési érték elérését teszi lehetővé. Itt a *hasznoshulladék feldolgozásáról* kell szólni, amely jelentős alapanyaga ugyan egyes ktsz-eknek, azonban emellett kívánatos, hogy fűrészüzemeink az eddigi helyes kezdeményezéseket folytatva (Nyugatmagyarországi Fűrészek, Szeged, Barcs) maximális mértékben dolgozzák fel hasznoshulladékaikat és jóformán szüntessék meg a hasznoshulladék választéknak közvetlen értékesítését. Fríz, jelzőkaró, seprőnyél, ládák, kisebb nyél anyagok termelhetők hasznoshulladékból. A hasznoshulladéknak az ország távoleső részén működő ktsz-hez való szállítása feldolgozásra és onnan má-

sik távoli tovább felhasználóhoz való elszállítása feltétlenül komoly népgazdasági érték kiesést, költségtöbbletet jelent.

Az *értékesítés* vonalán is sok a tennivaló. Az importból érkező faanyagok külföldi osztályozása, minősítése a belföldi felhasználás igényeinek nem minden esetben felel meg, ezért már évek óta bevezetett módszer a *külföldről érkező faanyagok rendszeres átosztályozása*. Erre a célra a népgazdasági tanács annak idején külön vállalatot hozott létre (Fürfa). Ugyanakkor, mikor ilyen jelentőséget tulajdonítunk az import fenyőfűrészáru átosztályozásának, nem fordítunk elegendő gondot a hazai fűrészipar termékeinek megfelelő minősítésére, osztályozására. Természetes, hogy a felhasználók a szabványosítás és az átvétel során egyaránt törekednek minél szigorúbb minősítésre. Ezáltal is kívánják biztosítani a faanyagfelhasználás fajlagos kihozatalának megjavítását. Ez a törekvés semmiesetre sem mehet a faipar termelési értékének csökkentésére. A felhasználók ezirányú működése gyakori esetekben odavezet, hogy indokolatlan hosszúsági, szélességi és vastagsági méreteket követelnek meg, amelyeket csak nagy nehézségek és többletköltségek árán tud erdőgazdaságunk, faiparunk, vagy importunk teljesíteni. Ugyanakkor a felhasználók az így túldimenzionált anyagokat esetleg ötletszerűen, jó esetben tervszerű elgondolással apróbb darabokra dolgozzák fel.

Ezért nagy jelentősége van annak az elgondolásnak, hogy a faanyag termelése és a faanyag felhasználása közötti szerv a termelés és a felhasználás helyén alapos és beható vizsgálatokat végezzen a feltétlen szükséges méretek és minőség biztosítása és az anyagok takarékos felhasználása, célszerű helyettesítése érdekében.

Az erdőgazdaság és a fűrész-lemezipar magasabb termelési értékét a fent elmondott technológiai és anyaggazdálkodási módszerekkel lényegesen fel tudjuk emelni. A technológiai és anyaggazdálkodási elgondolások, intézkedések azonban gyakran beleütköznek a hibás tervezésbe, fogyatékos ár- és bérrendszerünkbe, beralap elleőrzésünk jelenlegi rendszerébe. Ezek az adminisztratív intézkedésekben meglévő fogyatékok sok esetben gátolják a magasabb értékű termékek előállítását. Feladataink közé kell tehát iktatnunk a magasabb érték elérése érdekében, hogy a gátló körülményeket megfelelő terv, ár, bér, vagy beralap intézkedéssel felszámoljuk, mert a terv, ár, bér, prémium és beralap ellenőrzési rendszer nem egymástól független intézkedéseket jelent, hanem valamennyinek közös feladata a szocialista termelés gazdaságosságának emelése.

A technológiai, anyaggazdálkodási és adminisztratív intézkedéseket egymással összhangban kell megtenni, így komplex hatásuk feltétlenül meghozza az erdészet veszteségmentessé tételét és a népgazdaság egészében is jelentős termelési érték emeléshez, illetve önköltségcsökkentéshez vezet.